

amplifică, armoniile sînt bine nutrite, ritmurile sînt variate, apoi, contrastant, masa sonoră descrește, devine diafană, suavă, mișcarea încheindu-se cu o coda în *pianissimo*, de un frumos efect.

Andante următor, se desfășoară pe un *Cantus firmus* care va fi redat la pedaliere, pînă aproape de sfîrșit. Tema, cu un caracter foarte personal, ne-a atras prin simplitatea ei. Atmosfera este, la răsîmpuri, pastorală. Este relevabil faptul că autorul nu aglomerează sonoritățile ei, dimpotrivă, totul apare aerat, fără încărcătură. Sonoritățile sînt calde, armoniile îndrăznețe. Poate la un moment dat, mișcarea să apară puțin statică, dar audiția e agreabilă.

Ultima parte, *Allegro*, are un caracter *scherzando*, în care pulsează multă viață, după care mișcarea devine mai liniștită. Am deslușit unele rezonanțe ca de joc popular. Mișcarea are multă grație. Totul e registrat cu pricepere pentru valoarea anumitor timbre. După un *crecendo* intens, bogat și complex, cu sonorități originale, ca de talgere, *Allegro* se sfîrșește în acea amploare pe care o dă folosirea pleneră a orgii. Sonata apare ca o lucrare bine gîndită, scrisă cu sensibilitate și cu o remarcabilă cunoaștere a multiplelor posibilități de expresie pe care le oferă orga.

Interpretul, organistul Iosif Gerstenengst este un bun cunoscător al instrumentului pe care îl folosește fără efecte exterioare ci, liniștit, ponderat, cu tot tactul cerut. Pentru un observator mai de suprafață această atitudine calmă ar putea fi greșit interpretată ca impasibilă. Dar Iosif Gerstenengst este un muzician de fond care are, între altele, meritul de a populariza lucrările românești scrise pentru acest instrument. Astfel, în cadrul recitalului la Ateneu a prezentat și *Cîntec de seară* de Tudor Ciortea, lucrare de inspirație populară, cu un caracter bucolic, liniștit, evocator. Sîntem de părere că o registrație mai diversă, mai bogată, ar adăuga valențe noi acestei lucrări atît de melodioase și accesibile care a plăcut mult, fiind bisată. De altfel organistul Iosif Gerstenengst a cîntat-o și peste hotare, unde a făcut cunoscută de asemenea, în turneele sale, muzica pentru orgă a compozitorilor noștri: Kroner, Dressler, Kozma, Porfetye.

Un loc de seamă a fost acordat, în cadrul recitalului, muzicii de Bach, începînd cu *Preludiul și Fuga în la minor*. Tema *Preludiului*, expusă sobru, linear, iar după aceea îmbrăcată armonic cu fantezie, a făcut loc *Fugii*, în care vocile au apărut bine diferențiate, într-o polifonie atrăgătoare.

Pastorală în Fa major ne-a dezvăluit latura celui Bach profund liric și de o rară căldură a sentimentului, iar unul dintre *Preludiile-corale*, acela în *fa minor*, cîntat simplu și cu puritate, ne-a amintit de Dinu Lipatti care avea o preferință marcată pentru el. Menționăm de asemenea cunoscuta *Pasacaglia în do minor*, unde tema de o austeră frumusețe revine cînd îmbogățită, cînd epurată la maximum de arta neasemuită a marelui Bach.

Interpretul a încheiat recitalul său cu *Fantezia și fuga în re minor* de Reger — un omagiu comemorativ adus valorosului meșter german al scrierii baroce... moderne, de la a cărui naștere s-a împlinit un secol.

Este de remarcat că recitalul s-a bucurat de un mare succes de public care ocupase pînă și podiul de concert.

Orchestra simfonică de stat a Filarmonicii budapestane care a împlinit, anul acesta, o jumătate de veac de existență, a concertat la Ateneul Român. În acești cincizeci de ani scurși de la înființarea ei, mai întii ca orchestră municipală a Budapestei, ea a trecut pe sub bagheta unor maeștri mari ai dirijatului, de la Abendroth și Barbirolli pînă la Leonard Bernstein și îndeosebi a reputatului Otto Klemperer care a condus, numai el, peste patruzeci de concerte. Acest fapt are desigur o mare importanță, căci oricît s-ar fi schimbat, între timp, cum era firesc, orchestrații, a pătruns în sinul formației un anumit spirit al talmăcirii muzicii, al stilului de interpretare care, neîndoios, va fi și de aici încolo purtat mai departe.

Astfel, orchestra ne-a apărut ca o formație artistică de înaltă calificare profesională și ceea ce ținem să arătăm, în primul rînd, este calitatea individuală de care a dat dovadă fiecare instrumentist, ori de cîte ori a avut de împlinit un rol solistic. Janos Ferencsik, în același timp directorul artistic al Filarmonicii și al Operei este un muzician de prestigiu european care, încă din 1930 și pînă în prezent, s-a afirmat în turnee internaționale, ca și la Festivalurile de la Bayreuth, Salzburg, Edinburg.

Programul prezentat la Ateneu a constat doar în două lucrări (ce bine !), dar de o valoare indiscutabilă și în măsură să ilustreze posibilitățile interpretative ale orchestrei și ale dirijorului ei.

Muzica pentru orchestră de coarde, percuție și celestă de Bela Bartók a fost edificatoare. În prima parte, *Fuga*, violele care au expus dintru început tema au cîntat cu căldură și foarte unitar; păreau un singur instrument. Intrările succesive ale vocilor s-au desfășurat apoi în mare ordine iar dirijorul a realizat acel „climax” la care a participat întreaga orchestră precum și *descrescendo*-ul ce i-a urmat, pînă la *pianissimo* final, cu gradații insensibile, susținute în chip foarte organizat.

Mișcarea următoare (*Allegro*) în care diversitatea scrierii orchestrale e atît de bogată, de plină de fantezie, ne-a prilejuit să apreciem pe de o parte puritatea cîntului la cele două orchestre de coarde, cu frumoasele lor efecte de *pizzicati*, de *staccato*, de cînt *sul ponticello*, etc. și în același timp culorile realizate la instrumentele de percuție — celestă, xilofon, desigur și pian — totul net, luminos, aerat.

În *Adagio* următor, Janos Ferencsik a relevat cu pregnanță cunoscuta diversitate ritmică; pe de altă parte, întreaga expresivitate a temelor de esență populară.

Instrumentele de culoare, aici cu rol important, s-au afirmat la modul cel mai pozitiv. În sfîrșit în final, (*Allegro molto*) unde reapar teme anterioare ale lucrării și al căror fond de muzică maghiară se află la rafinatul nivel pe care i l-a conferit compozitorul, a imprimat momentelor de acalmie lirismul lor specific, apoi pasajelor vii ritmica sincopată tipică, de obîrșie maghiară. Execuția a vădit din plin virtuțile muzicienilor de la coarde, de la pian și harpă, cît și ale celor de la percuție.

Despre *Simfonia a II-a* de Brahms vom spune că a fost prezentată cu toată monumentalitatea cerută și cu o claritate desăvîrșită. După nostalgia

mişcare inițială, *Andantele* a fost redat moderat și cu seninătate iar *Scherzo*, jucăuș; *Passacaglia* din final, cu o foarte corectă respectare a formei și cu multă energie. Am așteptat însă, de-a lungul lucrării, o interpretare mai bogată în nuanțe dinamice. Momentele de *piano* au fost rare. Credem că este și o problemă de obișnuință a formației cu o anumită acustică a sălii. În Brahms am avut ocazia însă să apreciem și calitățile excepționale ale lemnurilor și alătururilor din orchestră. Cît privește primul cornist, acesta a învederat un sunet cald, poate, uneori, puțin întunecat, dar amploarea sa a apărut imensă; părea un corn de pădure, un buciom care se ridică nu rareori, peste sonoritatea întregii orchestre.

Filarmonica budapestană și remarcabilul ei dirijor s-au bucurat de un frumos succes. La aplauzele susținute ale publicului au oferit, în supliment *intermezzo* din *Harry Janos*, de Kodaly, care a devenit, putem spune, o tradiție la dirijorii unguri.

Recital Elisabeth Schwarzkopf

Seara de lied-uri prilejuită, în fine, de Elisabeth Schwarzkopf, a reprezentat unul din momentele culminative ale stagiunii curente. Celebritatea cântăreței ne-ar fi dispensat de a o mai prezenta. Totuși... Din 1938 cînd a debutat pe scena Operei de Stat din Berlin, cariera sa artistică a însemnat o permanentă ascensiune. La început soprană de coloratură (cîntînd între alte roluri pe acela de mare extensie și dificultate al Zerbinettei din *Adriana din Naxos* de Richard Strauss) Elisabeth Schwarzkopf a devenit una dintre cele mai apreciate soprane lirice ale lumii pentru interpretarea rolurilor din marele repertoriu liric și, îndeosebi, al celui mozartian. Ea s-a afirmat permanent cu un nedeșnîț succes la Scala, Viena, Covent Garden, Metropolitan, etc. etc. Cîntăreața înmănușează în chip armonios însușiri vocale cardinale (justețe desăvîrșită a intonației, un colorit egal pe toată întinderea, și o înmănușare cuceritoare, cu o înaltă capacitate expresivă). La toate acestea se cuvine să arătăm că dicțiunea sa de o claritate rar înțilnită are ea însăși muzicalitate. Prestanța și frumusețea, ținuta sa scenică maiestruoasă, sînt alte atuuri ale cântăreței.

Elisabeth Schwarzkopf este o excepțională interpretă nu numai în roluri de operă și de operetă, dar și în acelea din cantate și oratorii. Cît privește lied-ul și îndeosebi cel german, înalta sa măiestrie ne-a fost pusă în cea mai frumoasă lumină în seara recitalului.

Cîntăreața ne-a oferit un adevărat florilegiu, alegînd mici piese cu o melodicitate foarte atrăgătoare, de Schubert, Schumann, Brahms, Liszt, Mahler și Richard Strauss. Locul cel mai de seamă l-au ocupat însă lied-urile lui Hugo Wolf (aproape jumătate din program) — ceea ce ne-a orientat și asupra preferințelor artistei.

Subliniem dintru început cîntul său susținut îndeobște în piano, nuanțele de ordinul intensității mișcîndu-se între un *pianissimo* rafinat și o *mezza-voce* fermă. Bineînțeles, nu au lipsit nici expansiunile de forță, ori de cîte ori poezia și muzica le-au cerut. Dar diversitatea modalităților interpretative ale artistei e prea bogată de sensuri,

pentru a ne păstra pe pragul unor simple generalități.

Poezia sentimentală a lui Schubert, fie ea inspirată din Shakespeare (*Către Silvia*) sau din Goethe (*Suleika*) a fost exprimată cu o comunicativă emoție, emoție care avea să culmineze în *Nucul* de Schumann, lied redat cu o negrăită gingășie. Lied-ul *Cărturăreasa* de Schumann (Nu Factorița (!) cum greșit a apărut în program, greșală pe care au făcut-o de altfel și unii comentatori în presă) a fost redat cu mult spirit și vivacitate.

Cu un puternic simț al contrastelor au fost înfățișate apoi două lieduri de Brahms (*Tot mai lin coboară somnul* și *Serenada inutilă*) pentru ca în *Tiganii* de Liszt, stilul interpretării să fie în acord cu spiritul muzicii: spre final, acel *quasi parlato* ne-a redat perfect inteligibil textul poeziei lui Lenau. A fost un mare succes. În liedul *Ca să-i cumînțești pe copiii nebunateci* de Mahler, am gustat toată picaneria și vioiciunea infuzată interpretării iar lied-urile *Dimineța*, *Copilul meu* și *Gingășia maternă* de Richard Strauss, au fost redade cu o mare căldură a expresiei și finețe a nuanțelor. În opoziție cu primele două, foarte liniștite, ulimul a fost cîntat cu o mare vivacitate, prilejuind și momente de coloratură în care Elisabeth Schwarzkopf a strălucit cu arta-i specifică.

Dar să vorbim despre Hugo Wolf. E de subliniat că artista a ales unele lieduri în care marele compozitor, apare desigur, foarte rafinat, dar mai puțin îngîndurat, cum de pildă *Cunoști oare țara?* care a fost redat cu acute pline de lumină. În *Philine* au fost momente de cochetărie cuceritoare, iar în *Misiune*, am apreciat acea prospețime cu totul tinerescă. În *Lasă-ne să dormim liniștiți*, în *Fata părăsită* ca și în *Taina*, interpreta ne-a impresionat prin puternica sa capacitate de interiorizare, de trăire adîncă a muzicii lui Hugo Wolf.

De-a-lungul întregului recital, pianistul englez Geoffrey Parson, colaborator inegalabil al cântăreței, ne-a făcut o adevărată demonstrație de artă subtilă. Mîinile sale s-au plimbat catifelat pe clape, cu o mare distincție și discreție, făcînd o pînză sonoră de fond de o inefabilă poezie tuturor liedurilor. El construia preludiile ce pregăteau intrarea cântăreței, cu un tact desăvîrșit iar cînd rămînea singur, purta mai departe muzica — un adevărat ecou ce se prelungea ca un halo sonor emoționant de frumos.

A fost o seară de înaltă artă care va dăinui îndelung, sîntem siguri, în amintirea multitudinii ascultătorilor ce au participat la ea.

Ruggiero Ricci

Simfonia a XV-a de Sostakovici

Prezența violonistului de celebritate mondială Ruggiero Ricci la Ateneu, spre sfîrșitul lunii noiembrie, a constituit, indiscutabil, un eveniment. Este pentru a doua oară că marele artist se află în mijlocul nostru și de fiecare dată violonistica sa a stîrnit o puternică undă de entuziasm în rîndurile tuturor ascultătorilor.

Repertoriul său, enorm, este de o diversitate rar înțilnită iar virtuozitatea cu care îl prezintă, unică.